

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Siła partnerstw handlowych: współpraca na rzecz zielonego i sprawiedliwego wzrostu«”

(COM(2022) 409 final)

(2023/C 140/12)

Sprawozdawczyni: **Tanja BUZEK**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.7.2022
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	13.7.2022
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	20.12.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.1.2023
Sesja plenarna nr	575
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	158/3/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje komunikat, uznając go za ważny krok we właściwym kierunku. Otwarty system handlu oparty na zasadach coraz bardziej zyskuje na znaczeniu, a potencjał handlu wykorzystuje się do osiągnięcia postępów w dziedzinie zrównoważonego rozwoju.

1.2. **EKES uważa za kluczowe dla polityki handlowej uzyskanie niezbędnej legitymacji politycznej, wsparcia i zaangażowania**, które umożliwią doprowadzenie do końca negocjacji dotyczących umów handlowych. Zdrowa gospodarka w procesie odbudowy wymaga współpracy z partnerami handlowymi na całym świecie, a zrównoważony rozwój jest niezbędną częścią działań.

1.3. **Komitet popiera kompleksowy przegląd określający nowy poziom odniesienia w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju** oraz docenia fakt, że Komisja w działaniach w zakresie polityki, w szczególności tych dotyczących wzmocnienia roli społeczeństwa obywatelskiego i wewnętrznych grup doradczych, kierowała się szeregiem jego zaleceń.

1.4. **EKES dostrzega dalsze możliwości wzmocnienia wewnętrznych grup doradczych** zarówno na poziomie umowy, jak i jej realizacji. Wyraża jednak ubolewanie, że nie podejmuje się żadnych działań, aby zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w proces negocjacji.

1.5. **EKES podkreśla, że potrzebne są jaśniejsze i bardziej szczegółowe postanowienia dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju**, aby lepiej określić plany działania i pomóc obydwu partnerom handlowym w lepszym zrozumieniu, czego się od nich oczekuje. Ubolewa, że pojęciem nadrzędnym nie jest sprawiedliwa transformacja.

1.6. **EKES z zadowoleniem przyjmuje nowy kierunek polityki**, sięgający od podejścia w większym stopniu zorientowanego na wyniki, przez większą przejrzystość i wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego, po ukierunkowane wsparcie, a także jednoczesne zwiększenie poziomu zaangażowania poprzez uwzględnienie możliwości stosowania – w ostateczności – sankcji handlowych.

1.7. **EKES uważa te aspekty za niezbędny element wszystkich umów**, który trzeba wdrażać za pomocą ukierunkowanego podejścia dostosowanego do specyfiki poszczególnych państw, obejmującego indywidualnie wyznaczone cele. Oczekuje od Komisji wdrażania ich w obrębie różnych systemów handlowych i w ramach różnych umów handlowych, w tym – w ramach możliwości – tych już obowiązujących.

1.8. **Komitet z zadowoleniem przyjmuje cel, którym jest uwzględnianie kwestii zrównoważonego rozwoju w przyszłych umowach handlowych**, a także podkreśla znaczenie zagadnień związanych zarówno ze zrównoważonym rozwojem środowiskowym, jak i społecznym w zamówieniach publicznych. Uznaje, że kluczowe znaczenie ma usprawnienie tego podejścia za pomocą innych autonomicznych instrumentów, co pozwoli zapewnić spójny i wzajemnie wzmocniający się efekt.

1.9. **EKES wzywa Komisję do zintensyfikowania wielostronnych działań informacyjnych** oraz – w miarę możliwości – do koordynacji z partnerami doskonalenia i wdrażania strategii dotyczącej handlu i zrównoważonego rozwoju.

2. Kontekst

2.1. Poczynając od umowy o partnerstwie gospodarczym CARIFORUM–UE oraz umowy o wolnym handlu między UE a Koreą Południową (FTA), Unia uwzględnia w swoich umowach handlowych postanowienia dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju. Wszystkie umowy handlowe nowej generacji zawarte od tamtego czasu obejmują odrębne rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju, których zakres z czasem się rozszerza.

2.2. Mechanizm monitorowania przez społeczeństwo obywatelskie jest bardzo korzystny dla tych umów. Wewnętrzne grupy doradcze w UE i krajach partnerskich, dysponujące wiedzą fachową organizacji działających na rzecz środowiska, organizacji pracowniczych i organizacji biznesowych, doradzają stronom w kwestii wdrażania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju; od czasu zawarcia umowy ze Zjednoczonym Królestwem zakres ich działania został rozszerzony na całą umowę. EKES, który zapewnia obsługę administracyjną wszystkim wewnętrznym grupom doradczym UE, zwiększył swoje wsparcie zarówno pod względem organizacyjnym, jak i politycznym, w tym inicjuje i organizuje doroczne posiedzenie wszystkich wewnętrznych grup doradczych. Komisja Europejska doceniła rolę EKES-u także w rocznym sprawozdaniu z wdrażania i egzekwowania umów handlowych z 2022 r.

2.3. W czerwcu 2022 r., po przeprowadzeniu otwartych konsultacji publicznych, Komisja przedstawiła swoją nową strategię dotyczącą handlu i zrównoważonego rozwoju w komunikacie „Siła partnerstw handlowych: współpraca na rzecz zielonego i sprawiedliwego wzrostu”. W przeglądzie położono nacisk na bardziej proaktywną współpracę z partnerami, ukierunkowane i dostosowane do specyfiki poszczególnych krajów podejście do handlu i zrównoważonego rozwoju, włączenie kwestii zrównoważonego rozwoju do głównego nurtu działań również poza rozdziałami dotyczącymi handlu i zrównoważonego rozwoju, lepsze monitorowanie realizacji zobowiązań dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego oraz lepsze egzekwowanie rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju poprzez uwzględnienie możliwości nakładania sankcji handlowych. Potwierdzając te same wiążące zobowiązania we wszystkich rozdziałach dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, Komisja opowiada się za najlepszym dostosowaniem realizacji celów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju do wyzwań, potrzeb i zdolności każdego z partnerów.

2.4. Parlament Europejski (PE) oraz Rada wyraziły poparcie dla nowego podejścia i doprecyzowały swoje oczekiwania⁽¹⁾. W rezolucji PE wyraźnie odniesiono się do opinii EKES-u „Rozdziały nowej generacji dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju – Przegląd 15-punktowego planu działania”⁽²⁾.

3. Ustanowienie nowego poziomu odniesienia dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju

3.1. Zintegrowane podejście do handlu i zrównoważonego rozwoju jest nowym standardem, widocznym już w szeregu międzynarodowych umów handlowych, w tym poza własną siecią handlową UE. EKES opowiada się za wyważoną i przejrzystą polityką handlową, która wspiera uczciwą konkurencję między międzynarodowymi podmiotami handlowymi i zapewnia stosowanie tych samych zasad oraz norm środowiskowych, społecznych i w zakresie prawa pracy wobec wszystkich, a także obopólnie korzystne ramy handlowe.

3.2. Komitet od dawna apeluje, by zrównoważony rozwój był jednym z czynników napędzających politykę handlową z uwagi na zasadniczą rolę, jaką handel musi odegrać w realizacji celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Z zadowoleniem przyjmuje kompleksowe podejście Komisji do przeglądu, towarzyszące mu konsultacje publiczne, zapewnienie analizy porównawczej postanowień dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju oraz dobrych praktyk w wybranych umowach o wolnym handlu z państwami trzecimi, a także zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich etapach procesu w ramach dwustronnych i szerszych spotkań. To gruntowne podejście jest wyrazem zaangażowania w to, aby tym razem unikać błędów.

(1) Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 6 października 2022 r. w sprawie wyników przeprowadzonego przez Komisję przeglądu 15-punktowego planu działania w sprawie handlu i zrównoważonego rozwoju (2022/2692 (RSP)) oraz konkluzje Rady w sprawie przeglądu w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju, 17 października 2022 r.

(2) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Rozdziały nowej generacji dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju – Przegląd 15-punktowego planu działania” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 105 z 4.3.2022, s. 40).

3.3. EKES popiera ambitne dążenie Komisji, by uwzględnić kwestię zrównoważonego rozwoju w przyszłych umowach handlowych oraz oczekiwać szerszej zakrojonych zobowiązań krajów partnerskich w odniesieniu do rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju. Musi to iść w parze ze wsparciem partnerów handlowych w osiąganiu celów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju poprzez pomoc techniczną, budowanie zdolności, zachęty, pomoc finansową i opracowanie instrumentów polityki w szerszym ujęciu.

3.4. W komunikacie podkreślono sześć priorytetów politycznych i kluczowych działań w zakresie polityki. EKES uważa wszystkie wprowadzone elementy za niezbędną część wszystkich umów, która musi być umiejętnie wykorzystywana i wdrażana za pomocą ukierunkowanego i dostosowanego do specyfiki poszczególnych państw podejścia, którego nadrzędną zasadę stanowią indywidualnie wyznaczone cele.

3.5. EKES docenia to, że Komisja zastosowała się do szeregu jego zaleceń, w szczególności dotyczących możliwości stosowania – w ostateczności – sankcji handlowych, szczegółowych i określonych w czasie planów działania powiązanych z monitorowaniem przez społeczeństwo obywatelskie, a także wspólnego horyzontalnego monitorowania w ramach wszystkich służb UE, podmiotów instytucjonalnych i międzynarodowych. Przede wszystkim z zadowoleniem przyjmuje wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności wewnętrznych grup doradczych, co zostało uwzględnione w kilku działaniach w zakresie polityki.

3.6. EKES oczekuje, że nowy poziom odniesienia dotyczący handlu i zrównoważonego rozwoju znajdzie odzwierciedlenie we wszystkich przyszłych umowach handlowych zawieranych przez UE, w tym w umowach będących przedmiotem negocjacji. Powinien on także stanowić podstawę aktualizacji wszystkich obowiązujących umów o wolnym handlu, w szczególności umów pierwszej generacji, w których nie było rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, a klauzule przeglądowe należy uruchomić w możliwie szybkim czasie. Nowe zasady należy uwzględnić również w jak największym stopniu w zawartych, ale jeszcze nie w pełni ratyfikowanych umowach o wolnym handlu. Jeżeli brakuje czasu na ponowne otwarcie zawartych już umów o wolnym handlu, można by uwzględnić postanowienia umożliwiające Komitetowi ds. Handlu przyjmowanie decyzji w sprawie zmiany rozdziału dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju, podobnie jak miało to miejsce w rozdziale dotyczącym handlu i zrównoważonego rozwoju w umowie z Nową Zelandią.

3.7. EKES oczekuje, że będzie dotyczyło to w szczególności kompleksowej umowy gospodarczo-handlowej między UE a Kanadą (CETA) oraz wczesnego przeglądu dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju, na który to przegląd obie strony zgodziły się we Wspólnym instrumentie interpretacyjnym. Komitet oraz wewnętrzne grupy doradcze UE i Kanady od dawna wzywają strony do wypełnienia zobowiązania do skuteczniejszego egzekwowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju niezależnie od szerszej aktualizacji umowy po pewnym czasie. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w przypadku Nowej Zelandii zostało już przyjęte nowe podejście, w tym zamiar uwzględnienia bezpiecznego i zdrowego środowiska pracy, które zostało dodane do podstawowych zasad i praw w pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Komitet pozytywnie postrzega również niedawne propozycje UE przedstawione w związku z negocjacjami prowadzonymi z Indiami.

3.8. EKES z zadowoleniem przyjmuje wytyczony cel, którym jest usprawnienie zrównoważonego rozwoju, w szczególności kwestii związanych z tym aspektem w zamówieniach publicznych. W zamówieniach publicznych należy koncentrować się zarówno na aspektach środowiskowych, jak i społecznych. Komitet z zadowoleniem przyjmuje priorytetowe traktowanie dostępu do rynku dla towarów i usług środowiskowych, a także surowców i towarów energetycznych, które mają zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania gospodarki bezemisyjnej. Wyraża jednak ubolewanie, że niewiele uwagi poświęca się szerszemu wymiarowi handlu zrównoważonego pod względem środowiskowym oraz wpływowi na prawa pracownicze i prawa człowieka. Jednocześnie ubolewa, że sprawiedliwa transformacja nie jest pojęciem nadrzędnym, jeżeli wziąć pod uwagę, że w samym porozumieniu paryskim zapisano wymogi dotyczące sprawiedliwej transformacji dla siły roboczej oraz tworzenia godnych miejsc pracy wysokiej jakości. W niedawnych wspólnych konkluzjach Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Korea⁽³⁾ za jedną z najlepszych praktyk uznano grupę zadaniową ds. sprawiedliwej transformacji morskiej, zrzeszającą partnerów społecznych z międzynarodowego przemysłu morskiego.

3.9. Uzupełnieniem umów handlowych UE w coraz większym stopniu stają się autonomiczne środki Unii w dziedzinie zrównoważonego rozwoju środowiskowego, gospodarczego i społecznego, przy czym najnowszym z nich są mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (CBAM) oraz wnioski dotyczące należytej staranności, wylesiania i zakazu produktów wytwarzanych przez robotników przymusowych. EKES z zadowoleniem przyjmuje to dostosowanie polityki wewnętrznej i handlowej, które ma służyć wprowadzeniu rzeczywistych zmian w terenie, i zgadza się, że UE musi wykazać się ambicją przy opracowywaniu dodatkowych autonomicznych instrumentów wspierających zrównoważony rozwój. Podkreśla znaczenie łącznego rozważenia wszystkich instrumentów na rzecz spójnego podejścia do polityki handlowej z myślą o przedsiębiorstwach, pracownikach i społeczeństwie obywatelskim. Te autonomiczne środki nie powinny jednak obniżać poziomu ambicji w zakresie zawierania, wdrażania i egzekwowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, lecz powinny wywoływać efekt wzajemnego wzmocnienia.

⁽³⁾ Wspólne konkluzje wewnętrznej grupy doradczej Korei Południowej i wewnętrznej grupy doradczej UE, wrzesień 2022 r.

3.10. UE uwzględni postanowienia dotyczące zrównoważonego rozwoju także w jednostronnych preferencjach w ramach ogólnego systemu preferencji taryfowych (GSP). EKES z zadowoleniem przyjmuje niedawny wniosek Komisji dotyczący nowego rozporządzenia UE i zachęca współpracodawców do uwzględnienia w nowym rozporządzeniu komunikatu w sprawie handlu i zrównoważonego rozwoju. Uważa, że system GSP musi być bardziej przejrzysty, a upublicznienie planów działania opartych na analizie luk byłoby dla niego korzystne. Ponadto należy zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i zaktualizować załącznik, dodając do podstawowych konwencji MOP kwestię bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP).

3.11. Zrównoważony rozwój został wpisany po raz pierwszy do zbiorów zasad Światowej Organizacji Handlu (WTO) podczas 12. konferencji ministerialnej w postaci zasad dotyczących szkodliwych dotacji dla rybołówstwa na całym świecie, w których to zasadach skoncentrowano się na zrównoważeniu środowiskowym. EKES od dawna wzywał do krzewienia ściślejszej współpracy między WTO a MOP, aby promować godną pracę i godziwe normy pracy z wykorzystaniem instrumentów handlowych. Zaleca dalsze promowanie nowej strategii dotyczącej handlu i zrównoważonego rozwoju w ramach WTO oraz budowanie sojuszy na rzecz pogłębionej współpracy zgodnie z jej celami. W ramach pierwszego kroku w tym kierunku, wykraczającego poza zobowiązania dwustronne, UE powinna zwołać fakultatywną konferencję na temat handlu i zrównoważonego rozwoju z partnerami umów o wolnym handlu i krajami o podobnych poglądach, by wymienić się doświadczeniami na temat wdrażania i egzekwowania postanowień dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju zawartych w umowach handlowych oraz by dokonać wspólnej refleksji nad postanowieniami nowej generacji.

4. Od planu do działania: wprowadzanie nowego podejścia do handlu i zrównoważonego rozwoju i eliminowanie luk

W stronę ukierunkowaną na wyniki i opartej na priorytetach współpracy z krajami partnerskimi

4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje dostosowane do potrzeb podejście do rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, w tym wczesną analizę luk służącą określeniu priorytetów dla poszczególnych krajów i planów działania na rzecz wdrażania. Te działania powinny obejmować współpracę z odpowiednimi organami, w tym instytucjami UE, organizacjami międzynarodowymi, takimi jak MOP i ONZ, ale także ze społeczeństwem obywatelskim i wewnętrznymi grupami doradczymi.

4.2. Dostosowane do potrzeb plany działania już sformułowano, chociażby w przypadku porozumienia UE i Bangladeszu na rzecz zrównoważoności, a także włączono do umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Wietnamem. W obydwu przypadkach MOP zaangażowała się na wczesnym etapie, a współpraca podmiotu instytucjonalnego z obiema stronami handlowymi i dostarczanie informacji w terenie przyniosły wyjątkową korzyść. W przypadku Wietnamu doprowadziło to do pożądanego efektu mnożnikowego, ponieważ wewnętrzne grupy doradcze apelowały o opracowanie podobnego planu działania na rzecz wdrażania zobowiązań w zakresie ochrony środowiska.

4.3. EKES ponownie podkreśla, jak duże znaczenie ma wzmocnienie planów działania jako dźwigni dla działań poprzedzających wdrożenie oraz to, aby były one konkretne, publiczne, określone w czasie i uzgodnione wspólnie z partnerem handlowym, co sprawi, że będą mogły służyć jako narzędzie lepszego monitorowania, wdrażania i ewentualnego egzekwowania zobowiązań dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

4.4. Komitet oczekuje, że publiczne ujawnianie informacji na większą skalę, w tym planów działania i ich wdrażania, będzie podstawą konstruktywnego i szerszego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.

Większy nacisk na wdrażanie i egzekwowanie

4.5. EKES uważa wzmocnienie wdrażania i egzekwowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju za pożądaną krok naprzód, który odpowiada oczekiwaniom przedsiębiorstw i innych partnerów handlowych co do równych warunków działania, a także aspiracjom przedsiębiorstw, związków zawodowych, społeczeństwa obywatelskiego i konsumentów w kwestii poprawy zrównoważonego rozwoju poprzez handel.

4.6. Jedno i drugie będzie jednak możliwe tylko wówczas, gdy rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju będą sformułowane precyzyjnie. Plany działania mogą być pomocne, ale równie ważne jest zapewnienie większej jasności zobowiązań na poziomie umowy. Sformułowanie „stałe i nieustające wysiłki” okazało się już zbyt niejasne w pierwszym postępowaniu w sprawie uchybienia zobowiązaniom związanym z handlem i zrównoważonym rozwojem dotyczącym Korei. Doprecyzowanie i uszczegółowienie zobowiązań jest korzystne również dla stron, ponieważ pozwala zrozumieć, czego się od nich oczekuje, a także pomaga w całym procesie wdrażania.

4.7. Co się tyczy trwającej reformy unijnego kodeksu celnego (UKC), EKES zasadniczo zauważa, że reguły handlowe są w przeważającej mierze egzekwowane przez krajowe organy celne, w przypadku których brak jednolitego sposobu wdrażania, zasobów i budowania zdolności grozi zakłóceniem konkurencji i utrudnia skuteczne egzekwowanie uregulowań.

4.8. Komitet z zadowoleniem przyjmuje utworzenie stanowiska głównego urzędnika ds. egzekwowania przepisów handlowych oraz zaprojektowany na nowo pojedynczy punkt kontaktowy, gdyż są to istotne kroki na drodze do wzmocnienia wdrażania zobowiązań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju oraz organizacji procesu związanego ze skargami. W związku z tym z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji do przyłożenia tej samej wagi do domniemych naruszeń postanowień dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju. Wraz ze wspomnianym wyżej wprowadzeniem planów działania zawierających poziomy odniesienia pojedynczy punkt kontaktowy może stać się kluczowym narzędziem służącym zwiększeniu przestrzegania zobowiązań wynikających z rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

4.9. EKES z zadowoleniem przyjmuje także przegląd wytycznych operacyjnych dotyczących pojedynczego punktu kontaktowego, ale apeluje o dalsze doprecyzowanie zapisów. Niejasne jest wciąż, jakie są standardy dowodowe, w jakim stopniu pojedynczy punkt kontaktowy będzie gromadził dowody dotyczące zarzutów i jakiego rodzaju środków zaradczych mogą oczekiwać skarżący. Do tej pory za pośrednictwem pojedynczego punktu kontaktowego złożono tylko jedną skargę w sprawie uchybienia zobowiązaniom związanym z handlem i zrównoważonym rozwojem, a EKES odnotowuje opóźnienie w jej wstępnej ocenie. Pokazuje to, jak ważne jest włączenie pojedynczego punktu kontaktowego do przyszłych rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, a zaktualizowane wytyczne mogą pomóc przyszłym skarżącym.

4.10. Komitet odnotowuje, że sankcje ograniczają się do przypadków poważnych naruszeń podstawowych zobowiązań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju, a mianowicie podstawowych zasad i praw w pracy określonych przez MOP oraz porozumienia paryskiego. Konieczne jest jednak doprecyzowanie podejścia Komisji do określenia, co stanowi poważne naruszenie, a także zdefiniowanie sankcji, dlatego też EKES sugeruje, aby Komisja zbadała, czy te aspekty można powiązać z planami działania.

4.11. EKES ponownie wzywa Komisję do przeanalizowania wspólnie z partnerami handlowymi innowacyjnych instrumentów szybkiego reagowania w odniesieniu do konkretnych przypadków naruszeń występujących na szczeblu przedsiębiorstw, które to instrumenty obecnie są wdrażane z powodzeniem w ramach umowy o wolnym handlu między USA, Kanadą a Meksykiem (USMCA).

5. Możliwości dalszego wzmocnienia wewnętrznych grup doradczych

5.1. Wewnętrzne grupy doradcze odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju oraz przyczyniają się do pozytywnej dynamiki współpracy i dialogu partnerów handlowych. Członkowie wewnętrznych grup doradczych reprezentują organizacje, które nawiązały kontakty ze społeczeństwem obywatelskim w krajach partnerskich. Mogą oni zatem podzielić się cennym doświadczeniem w terenie, którego nie mają politycy ani urzędnicy służby cywilnej. Wewnętrzne grupy doradcze są również skarbnicą niewykorzystanej wiedzy fachowej na temat przekrojowych kwestii dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju i należy w pełni wykorzystać ich istnienie.

5.2. EKES zdecydowanie opowiada się za wzmocnieniem roli wewnętrznych grup doradczych i promuje konkretne propozycje społeczeństwa obywatelskiego (*). Z tego względu popiera bardziej ambitne zaangażowanie wewnętrznych grup doradczych na wszystkich etapach cyklu życia umów handlowych. Należy zacząć od zwrócenia większej uwagi na powoływanie wewnętrznych grup doradczych, zwłaszcza w krajach partnerskich, w których przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego jest ograniczona, a współpraca między rządem a społeczeństwem obywatelskim nie jest rzeczą oczywistą.

5.3. Partnerzy handlowi mogą mieć różne podejścia do angażowania społeczeństwa obywatelskiego. Komitet przypomina jednak, że w celach zrównoważonego rozwoju (a zwłaszcza w celu nr 17) przyjętych przez wszystkie państwa członkowskie ONZ, a więc obejmujących partnerów handlowych UE, zwrócono uwagę na pierwszoplanową rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w realizacji globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju. To oczekiwanie musi znaleźć wyraźne odzwierciedlenie w charakterze umów i ich ramach instytucjonalnych.

5.4. EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma konieczność prowadzenia bardziej świadomych negocjacji w sprawie postanowień dotyczących ram wewnętrznych grup doradczych. Bez dostatecznej jasności w umowie wewnętrzne grupy doradcze mogą mieć trudności przez całe lata. Należy dokładniej opisać rolę wewnętrznych grup doradczych, a strony powinny ponosić odpowiedzialność za to, aby wyznaczone wewnętrzne grupy doradcze odpowiadały zakładanym celom ich działania, w szczególności w przypadku powierzenia tej roli z powrotem istniejącym organom. Wyciągając wnioski z ustanowienia wewnętrznych grup doradczych przykładowo w ramach umowy o wolnym handlu między UE a Japonią, należy stwierdzić, że struktury muszą wyraźnie wspierać i ułatwiać ramy współpracy między tymi grupami, a także ich współdziałanie z komitetem ds. handlu i zrównoważonego rozwoju. To, co nie zostało wyraźnie określone w umowie, będzie trudniejsze do zrealizowania w praktyce. Wnioski wyciągnięte z umowy o wolnym handlu zawartej między UE a Koreą Południową pokazują, że zaangażowanie przedstawicieli środowiska akademickiego, w szczególności w prace wewnętrznych grup doradczych krajów partnerskich, nadal stanowi wyzwanie pod względem reprezentatywności i ducha prawdziwego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.

(*) Nieoficjalny dokument wewnętrznych grup doradczych UE, październik 2021 r.

5.5. EKES uważa ponadto, że przypisana wewnętrznym grupom doradczym rola polegająca na monitorowaniu konkretnego wdrożenia powinna koncentrować się na wszystkich kwestiach mających wpływ na zrównoważony rozwój w umowach o wolnym handlu. Taka rola musi z natury obejmować nadzór nad planami wdrażania i lepszy, znaczący dostęp do wspólnych komitetów. Zaangażowanie wewnętrznych grup doradczych w ustalanie priorytetów dla poszczególnych krajów oraz programów prac dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju pomoże w wykonaniu zadań. EKES podziela oczekiwanie, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny angażować się w sposób terminowy, dobrze uzasadniony i oparty na dowodach, co ma zasadnicze znaczenie dla określania kwestii dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, ustalania priorytetów w tym zakresie i podejmowania w związku z nimi działań.

5.6. Faktyczna wymiana między członkami wewnętrznych grup doradczych z UE i krajów partnerskich musi się rozwijać poprzez ciągłą wymianę poglądów i kontakty. Zasadnicze znaczenie ma zwiększenie liczby posiedzeń wewnętrznych grup doradczych UE oraz posiedzeń z udziałem wewnętrznych grup doradczych UE i krajów partnerskich, w ramach których należy rozważyć pracę na forum specjalnych podgrup tematycznych lub ukierunkowanych warsztatów. Dodatkowe pozytywne rezultaty mogłaby przynieść współpraca międzysesyjna z rządami obu partnerów handlowych, wykraczająca poza coroczne fora społeczeństwa obywatelskiego. Harmonogram wspólnych posiedzeń powinien umożliwić wewnętrznym grupom doradczym przekazywanie istotnych informacji Forum Społeczeństwa Obywatelskiego i Komitetowi ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju stron oraz wnoszenie do nich wkładu poprzez wspólne oświadczenia. Ponadto przewodniczący i wiceprzewodniczący wewnętrznych grup doradczych powinni przedstawiać swoje poglądy na forum Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, co jest już utrwaloną praktyką w przypadku CETA i umowy z Koreą.

5.7. EKES jest zdania, że na wewnętrzne grupy doradcze i wspierające grupy doradcze sekretariaty EKES-u należy przeznaczyć wystarczające środki finansowe i pomoc techniczną, aby umożliwić im właściwe wykonywanie zadań i spełnianie oczekiwań. Podobnie służby Komisji będą musiały przeznaczyć wystarczające zasoby na realizację wzmocnionego podejścia do handlu i zrównoważonego rozwoju. Należy dokładnie ocenić wstępne doświadczenia związane z objęciem zakresem działań całej umowy handlowej, a nie tylko rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, tak jak ma to miejsce w umowie o handlu i współpracy ze Zjednoczonym Królestwem. Rozszerzenie zakresu działań członków wewnętrznych grup doradczych na całą umowę może mieć niezamierzone konsekwencje z perspektywy wiedzy fachowej w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju, którą musi posiadać wewnętrzna grupa doradcza.

5.8. Komitet z zadowoleniem przyjmuje zarówno ściślejsze powiązanie grupy ekspertów ds. handlu i zrównoważonego rozwoju z państwami członkowskimi, jak i ambitny cel PE, którym jest ściślejsza współpraca z wewnętrzną grupą doradczą, w tym prowadzenie corocznej debaty z przedstawicielami wewnętrznych grup doradczych. Uważa również, że regularna ścisła wymiana poglądów między grupami monitorującymi PE i stałymi sprawozdawcami a odpowiednimi wewnętrznymi grupami doradczymi jest istotnym elementem zbiorowego monitorowania.

5.9. EKES dostrzega jednak istotną lukę w cyklu życia umów, a mianowicie konieczność większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w proces negocjacji. Przedstawił propozycje nowej metodyki negocjacyjnej^(?) i nowy plan działania służący zapewnieniu rzeczywistego zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w cały proces negocjacji. Ta propozycja ma na celu zachowanie przejrzystości procesu negocjowania umowy przy jednoczesnym zapewnieniu jego poufności.

5.10. W tym kontekście EKES ubolewa, że jego wielokrotny apel o przywrócenie grupy ekspertów ds. umów o wolnym handlu nie został uwzględniony w komunikacie, i wzywa Komisję, aby przedsięwzięła odpowiednie środki w tym względzie. Jej utworzenie uznano za kluczowy krok w strategii Komisji mającej na celu zacieśnienie współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w polityce handlowej i zwiększenie przejrzystości i stanowiłoby logiczną ciągłość prac grupy doradczej ds. TTIP. Grupa ekspertów ds. umów o wolnym handlu umożliwiła swoim mianowanym członkom reprezentującym europejskie organizacje przedsiębiorców, związki zawodowe i społeczeństwo obywatelskie kierowanie negocjatorami w sprawie wszystkich umów handlowych UE i wnoszenie wkładu w kluczowe propozycje UE, takie jak reforma WTO – jako grupa i jako stałe forum. Służyła także wymianie istotnych i przemysłanych poglądów na temat roli polityki handlowej UE, stawiając czoła wyzwaniom i umożliwiając reprezentowanym przez siebie różnym grupom interesów korzystanie z możliwości oferowanych przez umowy handlowe – w stopniu, w jakim spotkanie ad hoc w ramach dialogu ze społeczeństwa obywatelskiego nie mogło zapewnić. W związku ze zwiększonym naciskiem na wdrażanie i egzekwowanie unijnego programu handlowego odnowiona grupa ekspertów mogłaby również dostarczać cennych wskazówek i porad jako organ stały.

Bruksela, dnia 24 stycznia 2023 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

(?) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Nowe ramy umów o wolnym handlu, umów o partnerstwie gospodarczym i umów inwestycyjnych gwarantujące rzeczywiste zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych oraz zapewniające uświadomienie społeczeństwa w tym zakresie” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 11).